Mihai BĂDESCU

TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

SITECH

III 26429

Mihai BĂDESCU

TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

CURS UNIVERSITAR

Demo
C-288537

288937
UNIVERSITATEA
"DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
BIBLIOTECA

Editura SITECH
Craiova, 2018

CUPRINS

INTRODUCERE. SISTEMUL ŞTIINŢELOR JURIDICE. LOCUL TEORIEI GENERALE A DREPTULUI ÎN SISTEMUL ŞTIINŢEI DREPTULUI 11
1. Despre ştiinţă în general 11
2. Sistemul ştiinţelor juridice 11
2.1. Ştiinţele juridice istorice 12
2.2. Ştiinţele juridice de ramură 13
2.3. Ştiinţele ajutătoare (auxiliare, participative) 14
2.4. Interacţiunea dintre ştiinţele juridice şi alte ştiinţe socio-umane 15
3. Teoria generală a dreptului – istoric, caracteristici, disciplină de învăţământ 17
4. Relaţia dintre Teoria generală a dreptului şi Filosofia Dreptului 21

Titlul I. CONCEPTUL DREPTULUI 27
Capitolul I. NOŢIUNEA DREPTULUI 27
Secţiunea 1. Originea şi apariţia dreptului 27
Secţiunea 2. Primele legiuiri 30
1. Codul lui Hammurabi 30
2. Codul lui Manu 30
3. Codul lui Mu 31
4. Primele legiuiri în Europa 31
Secţiunea 3. Accepţiunile noţiunii de drept 33
1. Drept obiectiv şi drept subiectiv 33
2. Dreptul pozitiv 34
3. Alte accepţiuni 34
4. Realitatea juridică 35
Secţiunea 4. Configurarea (determinarea) dreptului 35
1. Mediul (cadrul) natural 35
2. Cadrul social - economic 36
3. Cadrul istoric, etnic, naţional 36
4. Cadrul politic 36
5. Cadrul cultural-ideologic 38
6. Factorul internaţional 38
7. Factorul uman 38
Secţiunea 5. Esenţa, conţinutul şi forma dreptului 39
1. Esenţa dreptului 39
2. Conţinutul dreptului 40
3. Forma dreptului 41
Secţiunea 6. Sistemul dreptului 41
1. Noţiunea de sistem al dreptului 41
2. Diviziunile generale ale dreptului 42
2.1. Dreptul pozitiv 42
2.2. Alte diviziuni generale ale dreptului 43
3. Ramurile dreptului românesc actual 45
Secţiunea 7. Definiţia dreptului 47

Capitolul II. TIPOLOGIA DREPTULUI **51**
Secţiunea 1. Consideraţii introductive **51**
1. Metoda tipologică în clasificarea dreptului 51
2. Evoluţia dreptului spre formarea marilor tipuri şi familii de drept 52
3. Clasificări ale marilor tipuri şi familii de drept 53
Secţiunea 2. Familia de drept romano-germanică **56**
2.1. Consideraţii preliminare 56
2.2. Dreptul francez 57
2.3. Sistemul germano-elveţian 59
2.4. Sistemul juridic al ţărilor nordice 61
2.5. Locul dreptului românesc în familia de drept romano-germanică 62
Secţiunea 3. Familia de drept anglo-saxonă **66**
3.1. Particularităţile dreptului englez 66
3.2. Instituţiile specifice „common-law"-ului 67
3.3. Dreptul Statelor Unite ale Americii 69
Secţiunea 4. Familii şi tipuri de drept tradiţionale şi religioase **72**
4.1. Familia dreptului islamic (musulman) 73
4.2. Familia dreptului indian 75
4.3. Dreptul rabinic şi cel israelian 77
4.4. Alte sisteme juridice tradiţionale 77
4.4.1. Dreptul japonez tradiţional 77
4.4.2. Dreptul african cutumiar 78
Secţiunea 5. Dreptul Uniunii Europene **79**

Capitolul III. ROLUL, PRINCIPIILE ŞI FUNCŢIILE DREPTULUI **81**
Secţiunea 1. Locul şi rolul dreptului în sistemul reglementărilor sociale **81**
1.1. Sistemul normelor sociale 81
1.2. Componentele sistemului normelor sociale 82
1.2.1. Normele morale (etice). Corelaţia lor cu normele juridice 82
1.2.2. Normele obişnuielnice (ale obiceiului) 86
1.2.3. Normele tehnice 87
1.2.4. Normele de convieţuire 88
1.2.5. Normele organizaţiilor sociale nestatale (neguvernamentale) 88
Secţiunea 2. Principiile dreptului **89**
2.1. Consideraţii generale 89
2.2. Prezentarea principiilor dreptului 91
2.2.1. Principiile fundamentale ale dreptului 91
2.2.1.1. Principiul pluralismului politic 93
2.2.1.2. Principiul separaţiei puterilor în stat 93
2.2.1.3. Principiul legalităţii 93
2.2.1.4. Principiul libertăţii 93
2.2.1.5. Principiul egalităţii 94
2.2.1.6. Principiul echităţii 94
2.2.1.7. Principiul justiţiei 95
2.2.1.8. Principiul responsabilităţii 96
2.3. Principiile ramurilor de drept 97
2.3.1. Principiile dreptului civil 97

2.3.2. Principiile dreptului penal şi procesual penal 98
2.3.3. Principiile dreptului comercial 99
2.3.4. Principiile dreptului Uniunii Europene 99
2.3.5. Principiile dreptului internaţional 100
Secţiunea 3. Funcţiile dreptului 100
3.1. Consideraţii generale cu privire la noţiunea de „funcţii ale dreptului" 100
3.2. Prezentarea funcţiilor dreptului 103
3.2.1. Funcţia de instituţionalizare sau formalizare juridică a organizării social-politice a societăţii 103
3.2.2. Funcţia de conservare, apărare şi garantare a valorilor fundamentale ale societăţii 103
3.2.3. Funcţia de conducere a societăţii 104
3.2.4. Funcţia normativă 104
Secţiunea 4. Disfuncţiile dreptului 105

Capitolul IV. IZVOARELE DREPTULUI 107
Secţiunea 1. Conceptul de izvor de drept 107
Secţiunea 2. Izvoarele formale ale dreptului 108
2.1. Obiceiul juridic (cutuma) 109
2.1.1. Repere de ordin istoric 110
2.1.2. Obiceiul juridic în dreptul românesc 111
2.2. Practica judecătorească (jurisprudenţa) şi precedentul judiciar 112
2.3. Doctrina juridică 112
2.4. Contractul normativ 114
2.5. Actul juridic normativ – principal izvor de drept 115

Titlul II. NORMA JURIDICĂ 118
Capitolul I. CONCEPTUL DE NORMĂ JURIDICĂ 121
Secţiunea 1. Definiţia şi trăsăturile normei juridice 121
1.1. Definiţia normei juridice 121
1.2. Trăsăturile normei juridice 121
1.2.1. Norma juridică are caracter general 121
1.2.2. Norma juridică are caracter impersonal 121
1.2.3. Norma juridică are caracter tipic 122
1.2.4. Norma juridică implică un raport intersubiectiv 122
1.2.5. Norma juridică are caracter obligatoriu 123
1.2.6. Alte trăsături ale normei juridice 124
Secţiunea 2. Structura normei juridice 124
2.1. Structura internă sau logico-juridică 124
2.1.1. Ipoteza 125
2.1.2. Dispoziţia 125
2.1.3. Sancţiunea 126
2.1.4. Norme-principii, norme-definiţii, norme-sarcini, norme-clasificări, norme-divizări 130
2.2. Structura externă sau tehnico-legislativă 131
Secţiunea 3. Clasificarea normelor juridice 132

Capitolul II. APLICAREA NORMEI JURIDICE 137
Secţiunea 1. Despre validitatea normei juridice 137
1.1. Validitatea normei juridice în concepţia lui Georg Henrik von Wright 137
1.2. Validitatea normei în gândirea juridică 139
Secţiunea 2. Aplicarea normei juridice în timp 148
2.1. Intrarea în vigoare a normei juridice 148
2.1.1. Perioada de activitate a normei juridice 150
2.1.2. Principiul neretroactivităţii 150
2.2. Principiul neultraactivităţii normelor juridice (legii) 153
2.3. Ieşirea din vigoare a normei juridice 154
2.3.1. Ajungerea la termen 154
2.3.2. Căderea în desuetudine 154
2.3.3. Caducitatea 155
2.3.4. Abrogarea 155
Secţiunea 3. Aplicarea normei juridice în spaţiu 157
3.1. Principiul teritorialităţii normei juridice 157
3.2. Excepţia de la principiul teritorialităţii normei juridice 158
Secţiunea 4. Aplicarea normei juridice asupra persoanelor 159
4.1. Principiul personalităţii normei juridice 159
4.2. Personalul misiunilor diplomatice şi consulare 159
4.3. Regimul străinilor în România 161
4.3.1. Cadrul legislativ 161
4.3.2. Regimul şederii ilegale a străinilor 162
4.3.3. Returnarea, expulzarea şi extrădarea străinilor 164

Capitolul III. INTERPRETAREA NORMELOR JURIDICE 167
Secţiunea 1. Noţiunea, necesitatea, principiile şi formele interpretării normelor juridice 167
1.1. Noţiunea şi necesitatea interpretării 167
1.2. Principiile interpretării normelor juridice 171
1.3. Formele interpretării normelor juridice 174
Secţiunea 2. Metodele interpretării normelor juridice 177
2.1. Metoda gramaticală 178
2.2. Metoda istorică 179
2.3. Metoda sistematică 179
2.4. Metoda logică de interpretare 180
2.5. Metoda teleologică (sau după scop) 182
Secţiunea 3. Analogia în drept. Analogia legii şi analogia dreptului 183
3.1. Analogia legii 183
3.2. Analogia dreptului 184
Secţiunea 4. Litera şi spiritul legii. Abuzul de drept şi frauda la lege 184
4.1. Litera şi spiritul legii 184
4.2. Abuzul de drept 184
4.3. Frauda la lege 185
Secţiunea 5. Rezultatele interpretării normelor juridice 185
5.1. Interpretarea literală 186
5.2. Interpretarea extensivă 186

5.3. Interpretarea restrictivă 187

Titlul III. ACTUL JURIDIC 188
Capitolul I. ACTUL JURIDIC NORMATIV 188
Secţiunea 1. Elaborarea actelor juridice normative 188
1.1. Tehnica juridică şi tehnica legislativă 189
1.2. Principiile elaborării actelor juridice normative 195
Secţiunea 2. Părţile constitutive şi elementele de structură internă ale actelor juridice normative 239
2.1. Părţile constitutive ale actului juridic normativ 239
2.2. Elementele de structură internă ale actului juridic normativ 247
Secţiunea 3. Procedee tehnice de entropie şi creaţie în legiferare (evenimentele legislative) 250
3.1. Abrogarea) 250
3.2. Modificarea 251
3.3. Completarea 252
3.4. Republicarea 252
3.5. Derogarea 253
3.6. Suspendarea 254
3.7. Rectificarea 254
Secţiunea 4. Sistematizarea actelor normative 254
4.1. Încorporarea 254
4.2. Codificarea 255
Secţiunea 5. Consiliul Legislativ – organ specializat de elaborare şi coordonare legislativă 255

Capitolul II. ACTUL JURIDIC INDIVIDUAL 259
Secţiunea 1. Conceptul realizării dreptului 259
1.1. Consideraţii generale 259
1.2. Formele realizării dreptului 260
Secţiunea 2. Actul de aplicare a dreptului 263
2.1. Noţiunea şi trăsăturile actului de aplicare a dreptului 263
2.2. Etapele procesului de aplicare a dreptului 265

Titlul IV. RAPORTUL JURIDIC 267
Capitolul I. CONCEPTUL RAPORTULUI JURIDIC 267
Secţiunea 1. Definiţia raportului juridic 267
Secţiunea 2. Trăsăturile (caracteristicile) şi definiţia raportului juridic 269

Capitolul II. PREMISELE APARIŢIEI RAPORTULUI JURIDIC 276
Secţiunea 1. Norma juridică – premisă fundamentală a naşterii unui raport juridic 276
Secţiunea 2. Subiectele raportului juridic – premisă generală a apariţiei raportului juridic 277
2.1. Noţiunea de subiect al raportului juridic 277
2.2. Capacitatea juridică – premisă a calităţii de subiect de drept 278
2.2.1. Noţiune 278

2.2.2. Capacitatea juridică de folosinţă 280
2.2.3. Capacitatea juridică de exerciţiu 282
2.2.4. Clasificarea subiectelor raporturilor juridice 284
Secţiunea 3. Faptul juridic - premisă concretă a apariţiei sau a stingerii unui raport juridic 286

Capitolul III. CONŢINUTUL RAPORTULUI JURIDIC 288
Secţiunea 1. Dreptul subiectiv 288
1.1. Noţiunea dreptului subiectiv 288
1.2. Clasificarea drepturilor subiective 290
Secţiunea 2. Obligaţia juridică 291

Titlul V. RĂSPUNDEREA JURIDICĂ 293
Capitolul I. CONCEPTUL RĂSPUNDERII JURIDICE 293
Secţiunea 1. Noţiunea răspunderii juridice 293
Secţiunea 2. Formele (felurile) răspunderii juridice 295
Secţiunea 3. Condiţiile angajării răspunderii juridice 299
3.1. Conduita ilicită 299
3.2. Rezultatul conduitei ilicite 300
3.3. Legătura cauzală (raportul de cauzalitate) între conduita socială şi rezultatul acesteia 300
3.4. Vinovăţia făptuitorului 300
3.5. Inexistenţa unor împrejurări sau cauze care înlătură, în principiu, răspunderea juridică 301

Capitolul II. RESPONSABILITATE SOCIALĂ – RĂSPUNDERE JURIDICĂ 302
Secţiunea 1. Responsabilitate - răspundere (terminologie) 302
Secţiunea 2. Responsabilitatea socială şi răspunderea socială 303
2.1. Responsabilitatea şi răspunderea în doctrina sociologică 303
2.2. Responsabilitatea şi răspunderea: asemănări, deosebiri, interferenţe 306

ADAGII, EXPRESII ŞI LOCUŢIUNI LATINE ÎN DREPTUL ROMÂNESC* 309

BIBLIOGRAFIE 328